

BARCELONA I LA VINT-I-QUATRENA DE CORTS A LES CORTS DE MONTSÓ DE 1585

Mònica González Fernández
Universitat de Barcelona¹

Introducció

Les fonts documentals bàsiques per a l'estudi de les Corts són els Processos de Corts: *de cada braç*, *el procés comú dels braços*, i *el procés comú del Protonotari*. La documentació de Corts es pot trobar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) (Seccions Cancelleria, Generalitat o Reial Patrimoni de la Batllia General de Catalunya), a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona (AHMB), a l'Arxiu Històric Municipal de Tortosa, a l'Arxiu Diocesà de Tarragona, a la Universitat de Barcelona i a la Biblioteca de Catalunya. El contingut de la documentació és molt ampli: cartes de convocatòria, ajornaments, donatius, legislació, greuges, documentació referent a la Diputació del General, etc.². Però, a més, les relacions dels síndics amb les institucions que representaven (monestirs, capítols catedralicis i municipis) generaven un altre tipus de documentació-correspondència i instruccions als síndics o documents de contingut econòmic, sobre despeses produïdes pel trasllat i dietes dels representants. Endemés, els municipis acostumaven a convocar o nomenar una comissió especial que s'encarregava d'ordenar i elaborar els memorials que contenien els temes que els síndics havien de proposar a les Corts, i de donar instruccions concretes per a l'actuació dels representants del municipi³. En el cas de Barcelona, la comissió era formada per 24 persones i anomenada *Vint-i-quatrena de Corts*. Els síndics havien d'actuar d'acord amb les instruccions que rebien d'aquesta comissió, posar els dissentiments escaients, proposar temes per a possibles constitucions, capítols de cort o capítols del redreç, presentar memorials de greuges, etc. És fàcil adonar-se de la importància que aquest tipus de comissions tenia, si pensem que en un moment determinat, amb una ordre seva, podien aturar les deliberacions i el desenvolupament de les Corts. La Vint-i-quatrena de Corts del mu-

1. El present treball s'inscriu en el projecte d'investigació "La creació de dret a Catalunya", dirigit per Aquilino Iglesia Ferreirós i finançat per la CICYT P.B. 90/0474.

2. CONDE, R. i altres, "Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Cort i Parlaments", a *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional*, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Barcelona, 1991, p. 25-61.

3. CASALS I MARTÍNEZ, À., "Les Corts Catalanes de 1510-1520: una etapa d'irregularitats", a *Afers*, núm. 9, Catarroja, 1990, p. 23-37; PALOS PENARROYA, J.L., *La Práctica del Gobierno en Cataluña (siglos XVI-XVII). Las Cortes, la Generalitat y el municipio de Barcelona*, 2 vol., tesi doctoral inèdita, U.A.B., Bellaterra, 1990, vol. I, p. 130 i ss.; *ibid.*, "Un sector específico de diputados: los síndicos municipales y capitulares", a *Les Corts a Catalunya. Actes...*, op. cit., p. 394-402.

nicipi barceloní era un cas especial, pel pes específic que tenia la ciutat al Principat com a centre polític, econòmic i social.

A l'AHMB existeix un fons anomenat *Corts*, on podem trobar tota la documentació relativa a les Corts, amb temes que podien ésser interessants per a la ciutat. Es tracta d'un fons imprescindible per a qualsevol estudi sobre el tema de les Corts catalanes. Hi trobem els Processos de Cort del Braç Reial (normalment: l'original i una còpia), que conté les propostes, els acords i dissentiments de l'estament, la proposició reial, les relacions amb el rei i els altres braços, les constitucions i capítols de cort proposats, les decretacions reials, l'oferta del servei al monarca, el Capítol de Greuges i els Capítols del Redreç del General. En aquest fons, trobem, a més, les deliberacions de la Vint-i-quatrena de Corts, la correspondència que mantenia amb els síndics, diversos memorials elaborats per aquesta, greuges plantejats per la ciutat o pel Braç Reial, que no sempre coincideixen amb els dels Processos de Cort i índexs de dissentiments o actuacions promogudes pels municipis, que podien afectar o no Barcelona. Es tracta d'una documentació dispersa i heterogènia, i no sempre es conserva en bon estat. Es complementa amb les deliberacions del Consell de Cent, organisme situat per sobre de la Vint-i-quatrena de Corts, que és consultat per aquesta quan la transcendència del tema així ho requereix.

Per a les Corts de 1585, existeix documentació diversa, en bon estat, que és la consultada per a l'elaboració d'aquest treball:

- *Dietari de l'Antic Consell Barceloní*, vol. 5 (1562-1587), Barcelona, 1896.
- Secció Consell de Cent, Sèrie Deliberacions, reg. II-94 i II-95.
- Secció Consell de Cent, Sèrie Corts:
 - . reg. XVI-73, XVI-74 i XVI-76: Original i còpies del Procés del Braç Reial.
 - . reg. XVI-72: la meitat del registre conté la correspondència generada entre els síndics de Barcelona i la Vint-i-quatrena de Corts durant les Corts de 1585: instruccions als síndics i desenvolupament de les sessions a les Corts.
 - . reg. XVI-91: conté papers dispersos referents a Corts del segle XVI. Hi ha dos quaderns corresponents a les de 1585: un, amb les decretacions reials; i un altre que conté les instruccions als síndics, amb el que han de respondre a les esmentades decretacions.

A més de la documentació utilitzada aquí, existeix un registre amb diversos papers del segle XVI, entre els quals hi ha les decretacions al Redreç del General⁴ i un altre amb el nom *Tortosa contra Barcelona i Perpinyà sobre los assientos en las Corts o Parlaments Generals*, que conté documentació sobre un plet entre Barcelona i l'ortosa originat a les Corts de 1585, per l'ordre de col·locació i, per tant, de votació dels síndics de Perpinyà i Tortosa.

L'estudi del material assenyalat més amunt ens permet de copsar les delicades relacions que hi havia entre síndics i municipi i constatar els problemes que es plantejaven per a la ciutat, no només el trasllat dels síndics a Montsó, sinó també la deficient coordinació en les actuacions que Barcelona havia de portar a terme a les Corts. Però, a més, la legislació produïda a les Corts ens mostra una època conflictiva, pels problemes del bandolerisme i per les friccions que es donaven entre la Monarquia i els seus representants al Principat i les institucions del país⁵.

4. AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-92.

5. E. BELenguER ha remarcat que els dos pilars fonamentals de les Corts catalanes eren les Constitucions, Capítols de Cort i Actes de Cort i els Greuges o reparació de les contrafaccions que cometien els representants de la Corona al Principat i que mostren clarament les relacions entre la Monarquia i el país, no només en el moment de la reunió dels estaments, sinó també durant el període precedent a la convocatòria. Vid., per a aquestes consideracions, de BELenguER i CEBRIÀ, E., "En torno a algunos de los greuges catalanes de 1701-1702, un paso más hacia la revisión del neoforalismo", a *Homenaje al doctor Sebastián García Martínez*, València, 1987, p. 253-268; "Entorn de les darreres Corts Catalanes a l'Edat Moderna", a *Les Corts a Catalunya...*, op. cit., p. 168-172; "La legislació polític-judicial de les Corts de 1599 a Catalunya", a *Pedralbes*, núm. 7, Barcelona, 1987, p. 9-28; "Un balance de las relaciones entre la Corte y el país: los greuges de 1599 en Cataluña", a *Estudis*, núm. 13, València, 1988, p. 99-130.

La problemàtica política del moment es reflecteix també en la quantitat de dissentiments que es van alçar, que impedièren el desenvolupament normal de l'activitat dels estaments. El 7 de novembre, gairebé quatre mesos després de la inauguració de les sessions, els municipis es queixaven per la despesa que representava la llarga estada a Montsó dels síndics, i van proposar fer una ambaixada al rei per demanar-li llicència per tornar als punts d'origen. Si els municipis tenien pressa per acabar, podem imaginar que el monarca devia estar també intranquil, perquè els dissentiments l'impossibilitaven d'assolir el seu objectiu principal: que els estaments juressin el príncep hereu⁶.

Les relacions entre la Vint-i-quatrena de Corts i els síndics de Barcelona a les Corts de 1585

El dia 24 d'abril de 1585 eren llegides al Consell de Cent les lletres de convocatòria a les Corts que se celebrarien a Montsó aquell any, i es va procedir a l'elecció dels quatre síndics per a representar la ciutat: el Conseller en Cap de Barcelona, un dels advocats de la ciutat, un individu tret de la bossa de Conseller en Cap i un altre de la de Conseller Segon⁷. És evident que els representants dels municipis en Corts provenien de les capes socials més preeminents de les ciutats, circumstància que ja permet pensar en una composició remarcadament oligàrquica d'aquesta institució; característica, d'altra banda, general a les assemblees parlamentàries de l'època⁸.

Dos dies després era elegida la Vint-i-quatrena de Corts, també treta de les bosses, que restava configurada de la següent manera: tres individus de la Bossa de Conseller en Cap, tres de la Bossa de Conseller Segon i dos de la Bossa de Conseller Tercer (pertanyien a les categories de ciutadà honrat, metges o advocats), sis de la Bossa de Conseller Quart (mercaders) i deu de la de Conseller Cinquè (cinc artistes i cinc menestrals)⁹.

En la correspondència entre la Vint-i-quatrena de Corts i els síndics s'observen els nombrosos problemes que se suscitaven per a la ciutat. Així, el dia 1 d'agost el Consell de Cent rebia la notícia de la mort d'un dels síndics. Arran d'aquest fet luctuós, el sindicat —que era col·legiat— restava suspès, fins que fou acordat d'efectuar una nova extracció de la Bossa de Conseller Segon i la ratificació del sindicat dels que ja es trobaven a Montsó, puix que trametre quatre nous síndics i fer tornar els que puix hi eren representaria un increment considerable de la despesa, prou gran, que suposava per al municipi la participació a les Corts¹⁰.

Només tretze dies més tard un dels síndics pretenia tornar a Barcelona, per tal de poder estar present a un plet per frauds i deutes, dels arrendaments de la Bolla de la Generalitat, que tenia pendent amb la Diputació. Després de nombroses gestions, el síndic aconseguia que la Cort ordenés a la Diputació que aturés la seva actuació, sobretot gràcies a la intervenció de Barcelona¹¹.

El Consell de Cent va tenir notícia de la sortida d'un dels síndics de Montsó, a causa de la malaltia d'un fill que l'acompanyava a Aragó, trencant el jurament, fet a Barcelona, de no deixar la població sense llicència del Consell. La ciutat va prendre mesures contra aquest síndic: no podia tornar a ésser elegit com a conseller i, a més, el multaven a pagar les

6. AHIMB, Consell de Cent, Deliberacions, reg. II-94, f. 118.

7. *Ibid.*, f. 82-84.

8. FERRO IPOMÀ, V., *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Eumo Editorial, Vic, 1987, p. 199.

9. AHIMB, Consell de Cent, Deliberacions, reg. II-94, f. 99v-101.

10. *Ibid.*, f. 121v.

11. *Ibid.*, f. 128 i Corts, reg. XVI-76, f. 88 i ss.

despeses del viatge a Montsó i el privaven del seu salari de conseller¹². A finals d'agost els síndics estaven malalts, segurament a causa d'alguna epidèmia; la Vint-i-quatrena va determinar triar quatre nous síndics¹³.

Però el problema principal va ésser que semblava que els síndics no actuaven en interès del municipi, sinó que *tractan de sos negocis particulars (...) no sols no han posat remey ni orde en son modo de veurer ni en tractarse ab la honor que fins assi se son acostumats*¹⁴. Consell de Cent i Vint-i-quatrena tenien suficients raons per queixar-se de l'actuació dels seus representants a les Corts. Barcelona havia donat diverses ordres als síndics, moltes de les quals havien estat desobeïdes:

- Promoure l'aprovació d'una constitució que tornés a unir els regnes de Nàpols i Milà a la Corona d'Aragó¹⁵.

- Capítols que retallessin els abusos del Sant Ofici al Principat¹⁶.

- Aconseguir que el Tresorer General no fos estranger, sinó natural de la Corona d'Aragó¹⁷.

- Posar dissentiment a totes les coses de gràcia; respongueren els síndics que el posarien *a les coses quels apara porien causar periudici a la ciutat*¹⁸.

- Vulneraven els síndics les ordres de la Vint-i-quatrena quan permetien que les Corts juressin el príncep hereu, tot i que demanaven a canvi que Barcelona pogués tenir al Consell *quiscun any un artista y un menestral com antigament per lo Serenissim Rey don Alfonso en l'any 1453*, demanant, doncs, el *sisè conseller*¹⁹. Volien també la reforma del privilegi d'insaculació, *fentse las Insaculacions publiques y ab intervencio de dotze persones extretes de bossa de conceller per levar los gran abusos que fentse dites insaculacions secretes se son fins assi fets y les moltes alteracions en lo present Concell subseguides*. També reclamaven, per tal que no es repetís la situació que vivien aquell any, que quedaven només dos consellers vius, poder-ne treure més abans del dia de Sant Andreu, en cas de produir-se vacants. A més, volien poder per treure el Batlle, els Judges de Taula i els Judges d'Apells, prerrogativa que havien tingut en el passat²⁰.

- les Corts van acabar malgrat un dissentiment de Barcelona al donatiu.

Davant la confusió ocasionada pels desobeïments dels síndics (no sabien si la conclusió de les Corts havia estat causada per la negligència del sindicat), el Consell de Cent, un cop van acabar les Corts, encarregà a una comissió revisar els memorials, la correspondència dels síndics amb la Vint-i-quatrena de Corts i els Processos de Corts, per tal de comprovar si veritablement hi havia contrafacció de la voluntat del Consell²¹. En primer lloc, els síndics havien rebut l'ordre de tractar sobre la recuperació dels regnes de Nàpols i de Milà per a la Corona d'Aragó i que el Tresorer General fos natural dels regnes que la formaven. El 13 de juliol, davant l'ordre que tenien de posar dissentiment a totes les coses de gràcia que fossin tractades a les Corts, aquests van respondre que *en cosa de gratia quls aparega a ells danyosa o periudicial a la ciutat no donaran llur consentiment, com los ordenen ans posaran dicentiment*, de la qual cosa s'entén que *los sindichs se volen reservar a ells*

12. . AHMB, Consell de Cent, Deliberacions, reg. II-94, f. 136v-139v i 140-146v.

13. . Ibid., f. 146 v.

14. . Ibid., f. 134.

15. . Ibid., f. 137v i ss.

16. . Ibid., f. 118.

17. . AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-91, f. 7v-8.

18. . AHMB, Consell de Cent, Deliberacions, reg. II-94, f. 118.

19. . TORRAS I RIBÉ, J. M., *Els Municipis Catalans de l'Antic Règim, 1453-1808*, ed. Curial, Barcelona, 1983, p. 68-75: les exigències de reformes que acabessin amb l'alternança dels artistes i dels menestrals a la cinquena conselleria no foren satisfetes fins al 1641, quan, al context de la Revolta Catalana, Lluís XIII va concedir la creació del sisè conseller. El 1652, després de la capitulació de Barcelona, Felip IV va permetre que la reforma es mantingués.

20. . AHMB, Consell de Cent, Deliberacions, reg. II-94, f. 157.

21. . Tot el referent a la tasca d'aquesta comissió, a AHMB, Consell de Cent, Deliberacions, reg. II-95, f. 22v-27v.

la conexas de quines causes han de consentir o contradir y quines no, no tocant a ells tal conexas. El 24 de juliol els síndics havien posat ja dissentiment a totes les coses de gràcia, però el dia 6 l'alçaven, sense permís previ, per a afers relacionats amb la Diputació del General. Tampoc no van posar dissentiment als capítols sobre la concòrdia de la Diputació amb els seus deutors, com havia ordenat la Vint-i-quatre de Corts, ni el van posar en no aprovar-se els capítols referents al Sant Ofici o a la Capitania General que presentaven els estaments.

Hi ha una sèrie de constitucions i capítols de cort no aprovats pel rei on Barcelona –en cas de no aconseguir-los– havia d'haver posat dissentiment i, tanmateix, els síndics no el van posar, entre ells el capítol de l'Observança²² o una constitució referent a col·legis i confraries. N'hi ha d'altres on la Vint-i-quatre de Corts havia ordenat votar en contra i, en canvi, es queixava la Vint-i-quatre que apareixien a les decretacions finals. Als capítols del Redreç 7 i 8 calia haver afegit una esmena, i els síndics tampoc no la van proposar. En conclusió, hi havia al Procés de Corts moltes constitucions votades que no havien estat tramessas pels síndics a Barcelona. Per tant, el Consell de Cent va determinar que els síndics havien comès frau i havien de caure en les penes que s'especificaven al seu jurament. De tota manera, havia d'ésser difícil la tasca dels síndics, ja que topaven amb la dificultat de les comunicacions de l'època. Així, mentre la Vint-i-quatre es queixava de les actuacions arbitràries dels síndics, aquests es queixaven que la comunicació entre Barcelona i Montsó no era fàcil, i les notícies i instruccions no arribaven a temps. Particularment, els síndics van informar, el 25 de novembre, que semblava que les Corts es clourien aviat, i no tenien cap ordre sobre el donatiu. El dia 30, la Vint-i-quatre de Corts ordenava que possessin dissentiment al servei, en cas que fos discutit aquest tema. Aquesta vegada els síndics sí que el van posar, el 4 de desembre. Nogensmenys, la ciutat es queixava que el Braç Reial presentava l'oferta del donatiu al rei i decidia, sense considerar la protesta de Barcelona, llevar tots els dissentiments posats a l'estament, per tal que el dia 5 es poguessin cloure les Corts. Foren tractats els temes de les remuneracions dels oficials de les Corts i dels oficials reials, pagats per la Diputació del General sense el consentiment de Barcelona i amb la protesta dels síndics barcelonins davant del monarca²³. Pel que feia a la llicència que havien de demanar a Felip II per tal que la ciutat pogués treure forments de Sicília, la Vint-i-quatre de Corts no va arribar a tenir notícia de l'actuació dels síndics. A més, els síndics sovint havien d'o-beir, potser a contracor, les ordres d'un consell llunyà que no podia fer-se una idea correcta del que succeïa realment a les Corts. També caldria tenir en compte les pressions que devien rebre per part d'oficials reials i altres síndics i diputats participants en Corts. En fi, era un sistema de consultes als municipis representats –i el mateix passava en el cas de les sindicatures d'institucions religioses– que motivava que les deliberacions s'allarguessin desmesuradament, i no és gens estrany que els monarques perdessin la paciència davant d'aquest procediment lent i escabros.

22. . Víd. més avall, l'apartat en què es parla d'aquest tema.

23. . Barcelona pretén donar a entendre que era contrari a les lleis prendre decisions o aprovar constitucions o capítols de cort sense la unanimitat dels membres dels estaments; tanmateix, les lleis catalanes estableixen que les constitucions i estatuts generals són aprovats pel rei amb el consentiment de les Corts o de la seva major i més sana part: *Volem, statuim, e ordenam, que si nos, o los successors nostres Constitutio alguna general, o statut fet volrem en Cathalunya, aquella, o aquell façam de approbatio, e consentiment dels Prelats, dels Barons, dels Cavallers, e dels Ciutadans de Cathalunya, o ells appellats, de la major, e de la pus sana part de aquells* (3ª CYADC, I, 15, 14). Víd. sobre aquest tema IGLESIA FERREIROS, A., *La creación del Derecho. Una historia de la formación de un derecho estatal español*, ed. Signo, Barcelona, 1992, vol. II, p. 61.

La relació entre el Principat de Catalunya i la monarquia: les constitucions i capítols de Cort discutits el 1585

A continuació, agrupem en apartats les constitucions i capítols de cort de les Corts de 1585, predominantment de caire polític i judicial, que posa en evidència la naturalesa de la problemàtica generada per les conflictives relacions entre Catalunya i la Monarquia dins del context del cinc-cents, agreujada per les tensions que originava el problema del bandolerisme²⁴.

a) Retalls al poder d'actuació dels oficials reials

Es va intentar d'aconseguir la prohibició al Lloctinent General de publicar crides generals i edictes dins de les vegueries o terres alienes a la seva jurisdicció, però el monarca no va acceptar el capítol²⁵; els abusos del Capità General o del Lloctinent, en crear oficis inexistents, al seu albir, també s'intentava de corregir, així com els excessos dels oficials reials, en general, però els estaments tampoc no van aconseguir el consentiment de Felip II²⁶; sí que es va aconseguir l'aprovació, en canvi, de la constitució 81, que tractava d'aturar les interferències del Lloctinent en el comerç de productes agraris imposant-hi *nous vectigals* als catalans que volien comprar o vendre aquest tipus de productes. Només s'havia de permetre la intromissió dels oficials reials, en el comerç, en cas de crisi i carestia²⁷. També fou aprovada la constitució 89, que ordenava que els comissaris reials no portessin bastó llarg²⁸, així com aprovat el capítol del redreç 26, que evitava les interferències dels oficials reials i del Sant Ofici a la Diputació del General²⁹.

b) L'Observança de les lleis

Un dels temes polítics més importants durant tota l'època moderna fou el d'aconseguir l'observança de les lleis per part del monarca i dels seus oficials, ja que es considerava que el rei estava obligat a complir les lleis creades. La monarquia tendia, tanmateix, a la sobirania reial, contrafent reiteradament les constitucions i els capítols de cort. Per tal de fer observar les lleis, les Corts havien establert diferents mitjans: el jurament del rei i els seus oficials, els processos de greuges, la purga de taula, la visita, les ambaixades i els procediments de contrafacció. Pel que fa als darrers, ja a començaments del segle XV hom va intentar d'establir algun sistema de control de l'observança de les lleis. D'aquesta manera, el 1422 fou establerta la constitució *Lo fruit de les leys*, que encarregava a la Diputació del General la defensa de les lleis catalanes, podent recórrer aquesta a la Reial Audiència reclamant justícia³⁰. La *Constitució de l'Observança* de Ferran II (1482) ordenava denunciar qualsevol contrafacció comesa pels oficials reials davant la Reial Audiència, que, amb la presència de deu doctors, havia de jutjar dita contrafacció. Tanmateix, l'actuació de l'Au-

24. Vid. per a aquesta problemàtica BELENGUER, E., *La Corona de Aragón en la época de Felipe II*, Col. Síntesis, Universidad de Valladolid, núm. VII, 1986, p. 26-28; "La legislació político-judicial...", op. cit.; "Un balance de las relaciones entre la Corta...", op. cit.; REGLÀ I CAMPISTOL, J., *Bandolers, pirates i bugonots a la Catalunya del XVI*, Barcelona, 1969; *Felip II i Catalunya*, ed. Aedos, Barcelona, 1956.

25. AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-76, f. 78v-79.

26. Ibid., f. 605 r i v.

27. Ibid., f. 79 i 604 r i v.

28. Ibid., f. 663v-665.

29. Ibid., f. 860.

30. GAY ESCODA, J. M., "La creació del dret a Corts i el control institucional de la seva observança", a *Les Corts a Catalunya...*, op. cit., p. 86-96; "La legislació de Corts i el control de la seva observança", a *L'Avenç*, núm. 74, Barcelona, 1984, p. 69-71.

diència cada cop es feia menys imparcial, ja que es formava, ella mateixa, pels mateixos oficials reials que havien pogut cometre la infracció. A més, la constitució, també anomenada *Poch varia*, impedia querellar-se contra els doctors de la Reial Audiència³¹. S'havia concedit el control de les lleis a un tribunal –la Reial Audiència– que pertanyia a una de les parts pactants, és a dir, a la Monarquia. Durant el segle XVI la situació s'havia agreujat, car l'Audiència rebutjava sistemàticament les firmes dels particulars, i, d'aquesta manera, només podien els oficials reials desencadenar un *procés de dubte*³².

Tot això provocava reaccions al Principat, i a les Corts de 1585 els catalans intentaven reformar la *Constitució de l'Observança*, puix que *los mateixos qui consellaven lo ques feya contra dites constitucions declaraven apres si era estat contrafet o no y per dit effecte interpretaven y hagen interpretat las dites constitucions y altres lleys de la terra en y per la forma a ells ben vista*. Demanaven al rei que, sempre que un comissari reial cometés una contrafacció, pogués ésser request pel síndic de la Diputació del General (era l'encarregada de vetllar per l'observança de les lleis) i crear un Tribunal de Contrafaccions que funcionés com a organisme suprem d'apel·lació³³. Felip II no va donar el consentiment a la proposta, i es limità a confirmar el Capítol 22 de 1481 (Constitució de l'Observança), havent d'esperar els estaments a condicions més favorables per a aconseguir els seus propòsits³⁴.

c) Modificació de la planta de la Reial Audiència

La segona meitat del segle XVI era una època en la qual els problemes del bandolerisme exigien una actuació eficient de la justícia. El 1564 s'havia format un Consell Criminal, per a conèixer les causes criminals, diferenciant-lo de les dues sales civils ja existents. L'experiència d'aquells vint anys havia demostrat, però, que no era del tot eficient. A les Corts de 1585, els braços van aconseguir l'extinció de l'esmentat consell, creant una Tercera Sala, on havia d'haver-hi sis doctors, dels vuit que formaven el Consell Criminal, on serien tractades les causes civils en tercera instància i les causes criminals. Les constitucions 91, 92, 93 i 94 tractaven aquest tema, explicant detalladament el funcionament i procediment a la Sala³⁵.

d) Límits a la jurisdicció del Sant Ofici

El Principat havia aconseguit, el 1512, limitar la jurisdicció de la Inquisició, amb 35 capítols (els Capítols del bisbe de Lleida, D. Joan), on s'insistia en circumscriure l'actuació inquisitorial a les causes de fe; a més, en cas que hi hagués un contenciós entre membres de la Inquisició i particulars, la causa havia d'ésser vista per jurisdicció ordinària³⁶. La Concòrdia fou confirmada per butlla del Papa Lleó X, el 1516, i més tard ampliat per l'Emperador Carles, a les Corts de 1519-20. Nogensmenys, al llarg del segle XVI aquests capítols no van ésser en absolut respectats, i això es va reflectir en el Capítol de Greuges contra la Inquisició, de les Corts de 1585.

31. . 3ª CYADC, I, 8, 11.

32. . FERRO, V., *El Dret Públic...*, op. cit., p. 417.

33. . AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-76, f. 624v-626v.

34. . El 1599 es va tornar a demanar la reforma, però tampoc no fou acceptada per la Monarquia. Caldrà esperar a la legislació de 1701-1702, quan Felip V va atorgar la *Nova Constitució de l'Observança*, confirmada i millorada per l'Arxiduc Carles d'Àustria a les Corts de 1705-1706. Vid. BARTROLÍ ORPÍ, J., *La Cort de 1701-1702*, tesi de llicenciatura inèdita, U.A.B., Bellaterra, 1978, p. 261-264; "La Cort de 1701-1702, un camí truncat", a *Recerques*, núm. 9, Barcelona, 1979, p. 71; BELENGUER, E., "La legislació político-judicial...", op. cit., p. 13-14; FERRO, V., *El Dret Públic Català...*, op. cit., p. 419-423; GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M., *Les Institucions Catalanes durant la Guerra de Successió: les Corts de 1705-1706*, tesi de llicenciatura inèdita, U.B., Barcelona, 1992, p. 159-168.

35. . AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-76, f. 607-608.

36. . 3ª CYADC, I, 8, 7.

Del 1585, trobem dotze projectes de constitucions orientades a limitar la jurisdicció del Sant Ofici i fer acomplir la Concòrdia de 1515-20, de les quals només foren aprovades dues: la constitució 202, que ordenava que els inquisidors haguessin de jutjar el crim *ne-fando* amb intervenció d'un doctor del Reial Consell, amb publicació de testimonis i *relaxant* l'acusat al braç secular per a aplicar la sentència³⁷, i la 35, que prohibia als oficials del Sant Ofici ocupar càrrecs públics³⁸. Aquesta prohibició provocarà una substitució a les familiatures de la petita noblesa (cavallers) –més interessada possiblement en ocupar oficis públics– per pagesos benestants o nous comerciants. La Inquisició perdia la possibilitat d'intervenir a les ciutats; però, en desaparèixer els familiars amb possibles lligams vassallàtics amb senyors bandolers, prenia la iniciativa al món rural, en la lluita contra el bandolerisme³⁹.

e) *El problema del bandolerisme*

Fou tractat el tema del bandolerisme, a diverses mesures que van ésser aprovades a les Corts de 1585. Per exemple, s'ordenava que qui cometés un *crim atroç*, matés bestiar, fos lladre saltejador de camins, incendiari o destrossés collites, rebés la pena que li correspongués⁴⁰.

Molts catalans es veien obligats a actuar com a fautors de bandolers, per por a les amenaces que rebien, essent després condemnats com *foragitats de pau i treva*. Per això, s'ordenava *nos puga procehir contra alguna persona per procés de fautoria o altrament per haver recullit en sa casa o donat a menjar a bandolers o saltejadors de camins, o altres facinerosos y essent la tal casa sola y apartada de altres o en llochs de manco de vint cases si ja no constas plenament que en altres coses fossan estats fautors dels dits criminosos*⁴¹.

La constitució 193 declarava fora de la llei l'ús d'arcabussos i pedrenyals, especialment els petits⁴². També eren prohibits els pedrenyals curts, donant dos mesos per desfer-se'n; els catalans que tinguessin pedrenyals de tres pams o més de llargària els podrien tenir durant dos anys, però, passats aquests, els havien de canviar per arcabussos de *metxa*, havent el Lloctinent General de publicar una crida, un mes abans de complir-se el termini, com a recordatori. Després d'aquells dos anys, els mestres que fabriquessin pedrenyals, curts o llargs, incorrien en pena de deu anys de galera; si el mestre condemnat era estranger, la pena seria de mort. Si a un mestre li portaven o encarregaven un pedrenyal prohibit, ho havia de comunicar a la justícia ordinària; a més, els jutges o oficials negligents serien desterrats per tres anys i privats de qualsevol ofici públic⁴³.

Per últim, eren tants els crims de les quadrilles, que era aprovada la constitució 200, la qual obligava l'advocat o procurador fiscal del rei a fer, cada quatre mesos, un memorial per a la Diputació del General, amb tota la informació necessària perquè els diputats poguessin fer crides per a poder capturar bandolers a canvi de recompenses⁴⁴.

37. . AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-76, f. 662v-663.

38. . Ibid., f. 588v-589.

39. . CONTRERAS CONTRERAS, J., "El Santo Oficio en el Principado: 1568-1640. Papel político y análisis social", a *Actes del I Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona, 1984. Vol. 2, p. 113-114.

40. . AHMB, Consell de Cent, Corts, reg. XVI-76, f. 78 r i v.

41. . Ibid., f. 601v-602 v.

42. . Ibid., f. 658r i v.

43. . Ibid., f. 660-661v.

44. . Ibid., f. 661v-662v.

Conclusions

Amb aquesta comunicació pretenem de fer una aproximació a la documentació generada pel Consell de Cent i la Vint-i-quatrena de Corts de Barcelona, imprescindible per a qualsevol estudi sobre les Corts. Així, comprovem que la problemàtica del país era discutida paral·lelament al municipi i a les sessions de les Corts, amb el paper preeminent que pren la institució barcelonina anomenada *Vint-i-quatrena de Corts*.

Només ens hem centrat en els aspectes referents a la situació política que vivia el Principat a l'època, sense exhaurir, ni molt menys, la totalitat dels temes tractats a les Corts. Tampoc no hem parlat dels greuges generals presentats –que també permetrien de veure les friccions que es produïen entre oficials reials i institucions catalanes– ni dels capítols del redreç del General, que regulaven una de les institucions cabdals del país, la Diputació del General. Ens ha semblat, però, que les constitucions i els capítols de corts triats ofereixen, una idea que ens ha permès d'assolir un objectiu concret: remarcar la importància de la documentació analitzada –la generada pel municipi i la pròpia documentació de Corts, que tant podem trobar a l'AHMB com a l'ACA– per a poder explicar una conjuntura econòmica, política i social d'una època –la segona meitat del cinc-cents– que, a més, presenta un buit historiogràfic gairebé absolut.